

ỨNG DỤNG TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TRONG TRỌNG TÀI THƯƠNG MẠI: YÊU CẦU HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH CHUYỂN ĐỔI SỐ

● TRẦN PHƯƠNG ANH

Khoa Pháp luật Quốc tế, Trường Đại học Luật Hà Nội

Email liên hệ: phuonganhtran2107@gmail.com

TÓM TẮT:

Bài viết nghiên cứu việc ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) trong hoạt động giải quyết tranh chấp bằng trọng tài thương mại trong bối cảnh chuyển đổi số. Trên cơ sở phân tích một số ứng dụng tiêu biểu của AI trong hoạt động trọng tài, bài viết đánh giá tiềm năng ứng dụng AI trong hoạt động trọng tài thương mại tại Việt Nam gắn với chủ trương phát triển khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và kinh tế số. Đồng thời, bài viết chỉ ra những thách thức pháp lý đặt ra từ việc sử dụng AI, từ đó đưa ra đề xuất định hướng hoàn thiện khung pháp lý nhằm bảo đảm việc ứng dụng AI trong trọng tài thương mại được thực hiện an toàn, minh bạch và hiệu quả.

Từ khóa: trọng tài thương mại, ứng dụng trí tuệ nhân tạo, giải quyết tranh chấp, chuyển đổi số.

1. Đặt vấn đề

Sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo (“Artificial Intelligence” - AI) đang tạo ra những thay đổi đáng kể trong lĩnh vực pháp lý và giải quyết tranh chấp thương mại. Trong hoạt động trọng tài thương mại, AI ngày càng được ứng dụng rộng rãi trong hỗ trợ quản lý hồ sơ, xử lý dữ liệu, nghiên cứu pháp lý, v.v... nhằm nâng cao hiệu quả tố tụng. Tại Việt Nam, quá trình chuyển đổi số cùng với chủ trương thúc đẩy phát triển AI đang mở ra nhiều cơ hội cho việc hiện đại hóa hoạt động trọng tài thương

mại. Tuy nhiên, việc ứng dụng AI cũng có thể đặt ra không ít thách thức. Vì vậy, việc nghiên cứu thực tiễn ứng dụng AI trong trọng tài thương mại và đề xuất định hướng hoàn thiện pháp luật Việt Nam là cần thiết trong giai đoạn hiện nay.

2. Tổng quan về sự ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong trọng tài thương mại

2.1. Khái niệm trí tuệ nhân tạo

Việc nghiên cứu về trí tuệ nhân tạo AI đã được bắt đầu từ cách đây nhiều thập niên. Thuật ngữ AI

được John McCarthy (nhà khoa học máy tính và nhà khoa học Hoa Kỳ) đề xuất lần đầu tiên tại hội nghị Dartmouth vào năm 1956, khởi đầu cho những nỗ lực phối hợp trong lĩnh vực nghiên cứu này và tiếp tục phát triển cho đến ngày nay. Theo John McCarthy, AI là “ngành khoa học và kỹ thuật nhằm tạo ra các cỗ máy thông minh, đặc biệt là các chương trình máy tính thông minh. Ngành này liên quan đến một nhiệm vụ tương tự là sử dụng máy tính để thấu hiểu trí tuệ của con người, nhưng AI không nhất thiết phải giới hạn bản thân trong các phương thức có thể quan sát được về mặt sinh học”.

Theo Cơ quan Hàng không và Vũ trụ Hoa Kỳ (National Aeronautics and Space Administration - NASA), AI là một thuật ngữ ám chỉ các hệ thống máy tính có khả năng thực hiện những nhiệm vụ phức tạp vốn đòi hỏi tư duy của con người, chẳng hạn như lập luận, sáng tạo hay đưa ra quyết định. Bản chất của AI theo quan điểm của cơ quan này được định hình dựa trên khả năng tự chủ cao và năng lực học hỏi từ kinh nghiệm để liên tục cải thiện hiệu suất. Thay vì chỉ hoạt động theo lập trình sẵn, một hệ thống AI thực thụ phải có khả năng thích ứng và vận hành hiệu quả trong các điều kiện thay đổi hoặc không thể dự đoán trước mà không cần sự giám sát liên tục của con người. Ngoài ra, AI còn được Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế (The Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) định nghĩa là hệ thống máy móc có khả năng tương tác với môi trường thông qua việc thu nhận, xử lý dữ liệu và đưa ra các quyết định nhằm đạt được những mục tiêu xác định. AI không chỉ đơn thuần là công nghệ tự động hóa, mà còn bao gồm khả năng học hỏi, thích nghi và tối ưu hóa hành vi dựa trên kinh nghiệm tích lũy.

Nhìn chung, các quan điểm về AI đều có sự thống nhất chung khi cho rằng AI không đơn thuần là các công cụ tự động hóa được lập trình sẵn theo khuôn mẫu cố định. Thay vào đó, đây là một hệ thống máy tính tiên tiến mang tính tự chủ cao, có khả năng mô phỏng các cấu trúc nhận thức và tư duy phức tạp của con người như lập luận, sáng tạo và đưa ra quyết định. Đặc biệt, AI có năng lực tương tác chủ động và khả năng học hỏi, tích lũy từ kinh nghiệm dữ liệu, từ đó tự thích nghi và tối ưu hóa hành vi để giải quyết các vấn đề phức tạp trong những điều kiện biến động không thể dự đoán trước.

2.2. Một số ứng dụng của trí tuệ nhân tạo trong hoạt động trọng tài thương mại

Trong bối cảnh chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ trên toàn cầu, AI ngày càng được ứng dụng rộng

rãi trong nhiều lĩnh vực, trong đó có việc giải quyết tranh chấp tại trọng tài thương mại (AI-Assisted Arbitration), với những vai trò cơ bản như quản lý vụ tranh chấp, tìm kiếm và phân tích dữ liệu, hỗ trợ đưa ra phán quyết. Sự ứng dụng của AI trong trọng tài thương mại không chỉ giúp đơn giản hóa quy trình quản lý vụ việc, tăng cường khả năng xử lý dữ kiện lớn và phức tạp, mà còn mở ra triển vọng hỗ trợ hoạt động phân tích, dự đoán và hỗ trợ ra quyết định. Đây là bước tiến quan trọng hướng tới việc xây dựng một cơ chế giải quyết tranh chấp hiện đại, hiệu quả và phù hợp với yêu cầu của thời đại số hóa.

(i) Trí tuệ nhân tạo với vai trò là công cụ quản lý vụ tranh chấp

Quản lý vụ tranh chấp hiệu quả là yếu tố quan trọng góp phần tạo nên sự thành công cho quy trình tố tụng trọng tài, đặc biệt là với các tranh chấp có nhiều tình tiết phức tạp. Hiện nay, với sự hỗ trợ của các ứng dụng AI, các trung tâm trọng tài hoặc Hội đồng trọng tài có thể dùng các công cụ hữu hiệu để hỗ trợ họ trong tổ chức các phiên họp, quản lý quy trình giải quyết tranh chấp hay xử lý các công việc hành chính, v.v...

Các nền tảng như Modria và Matterhorn đã tiên phong trong các hệ thống quản lý vụ tranh chấp trực tuyến tự động, ban đầu dành cho hệ thống tòa án nhưng ngày càng được điều chỉnh và ứng dụng trong hoạt động trọng tài. Các thuật toán AI của Modria và Matterhorn có thể phân tích dữ liệu từ các đơn kiện đã nộp, nhận diện loại tranh chấp và đưa ra gợi ý về quy trình xử lý phù hợp (ví dụ: hòa giải trước trọng tài, quy trình trọng tài rút gọn, hoặc quy trình trọng tài đầy đủ); AI trong Modria và Matterhorn còn có thể hỗ trợ lập lịch các phiên xử sao cho phù hợp với thời gian và múi giờ của các bên, đặc biệt hữu ích trong tranh chấp xuyên biên giới. Ngoài ra, chatbot pháp lý tích hợp AI còn có thể cung cấp hướng dẫn thủ tục, giải đáp các câu hỏi thường gặp của đương sự, giúp giảm tải công việc cho trọng tài viên và ban thư ký trọng tài.

(ii) Trí tuệ nhân tạo với vai trò là công cụ thu thập và phân tích dữ liệu

Bên cạnh vai trò trong quản lý vụ việc, AI còn được ứng dụng ngày càng rộng rãi trong việc hỗ trợ thu thập, xử lý và phân tích dữ kiện trong quá trình giải quyết tranh chấp. Trong quá trình giải quyết tranh chấp tại trọng tài thương mại, các trọng tài viên thường phải xử lý một lượng lớn thông tin khiến việc rà soát, sàng lọc và đánh giá tính liên quan của các dữ kiện này vốn tiêu tốn nhiều thời gian và nguồn lực

nếu thực hiện hoàn toàn nhờ con người. AI, với năng lực xử lý dữ liệu tốc độ cao và khả năng học máy, đang dần đảm nhiệm vai trò như một “trợ lý phân tích” hiệu quả cho các bên tham gia quy trình trọng tài. Một trong những ứng dụng tiêu biểu là công nghệ “khám phá điện tử” (e-discovery), cho phép AI rà soát hàng triệu tài liệu trong thời gian ngắn để tìm ra các chứng cứ trọng yếu hoặc mâu thuẫn tiềm tàng trong lời khai. Các công cụ như Relativity Trace, DISCO, hay Everlaw sử dụng AI để tự động phân loại tài liệu theo mức độ liên quan, xác định các mẫu tương tác, và phát hiện các điểm bất thường trong dữ liệu - từ đó giúp luật sư và trọng tài viên hình dung rõ hơn về dòng sự kiện và bản chất tranh chấp.

Bên cạnh đó, Jus AI là một công cụ AI được phát triển bởi nền tảng Jus Mundi - một cơ sở dữ liệu pháp lý quốc tế chuyên cung cấp thông tin về các vụ trọng tài quốc tế, luật đầu tư, công pháp quốc tế và thương mại quốc tế. Jus AI được thiết kế nhằm hỗ trợ người dùng, đặc biệt là luật sư và trọng tài viên, trong việc tra cứu pháp lý và truy xuất thông tin có liên quan đến vụ việc một cách nhanh chóng, chính xác và có hệ thống. Công nghệ này sử dụng các thuật toán lập trình ngôn ngữ tư duy (Neuro-Linguistic Programming - NLP) và học máy (machine learning) để phân tích hàng nghìn phán quyết trọng tài, bản ghi phiên điều trần, văn bản pháp lý, và các tài liệu học thuật. Điểm nổi bật của Jus AI là khả năng hiểu được ngữ cảnh pháp lý phức tạp và đưa ra các kết quả tìm kiếm mang tính phân tích, thay vì chỉ đơn thuần là liệt kê văn bản có chứa từ khóa. Đặc biệt trong các vụ tranh chấp mà Hội đồng trọng tài phải làm việc với nhiều ngôn ngữ phức tạp, khả năng dịch thuật và phân loại tài liệu của Jus AI giúp giảm thiểu sai sót và sự chậm trễ trong quy trình tố tụng.

(iii) *Trí tuệ nhân tạo với vai trò là công cụ hỗ trợ ra quyết định*

Một trong những bước phát triển lớn của việc ứng dụng AI trong trọng tài thương mại là hỗ trợ soạn thảo và cấu trúc phán quyết. Mặc dù chưa thể thay thế con người trong việc đưa ra phán quyết cuối cùng, AI đang dần đóng vai trò như một “trợ lý thông minh”, hỗ trợ tư duy pháp lý, củng cố lập luận và nâng cao chất lượng phân tích. Các công cụ như LegalMation có thể cung cấp bản thảo sơ bộ dựa trên dữ liệu đầu vào là yêu cầu khởi kiện của các bên, lập luận pháp lý và chứng cứ liên quan; từ đó AI có thể gợi ý cách trình bày phần nhận định pháp lý, nội dung lập luận và khuyến nghị kết luận, từ đó giúp tiết kiệm thời gian và nâng cao tính hệ thống trong

phán quyết. Ngoài ra, công cụ như Premonition giúp phân tích xu hướng xét xử của trọng tài viên hoặc các hội đồng trọng tài quốc tế. Dựa trên số lượng lớn các phán quyết trước đó, AI có thể đưa ra thống kê tỷ lệ chấp nhận yêu cầu, phong cách xét xử, và mức độ ảnh hưởng của các yếu tố như lĩnh vực tranh chấp, quốc tịch, hay địa điểm trọng tài. Ngoài ra, một hướng phát triển mới đầy hứa hẹn là Explainable AI (XAI) - trí tuệ nhân tạo có thể giải thích được. Các hệ thống XAI cung cấp “dòng tư duy” (reasoning trace) cho phép trọng tài viên kiểm chứng tính hợp lý và độ tin cậy của phân tích do AI đưa ra nhờ khả năng cho phép người dùng nhìn thấy các nội dung học liệu (yếu tố đầu vào), mô hình xử lý và cách thức hình thành kết quả. Điều này đặc biệt quan trọng trong lĩnh vực pháp lý khi yêu cầu về khả năng giải trình và minh bạch là tiêu chuẩn để bảo đảm sự chính xác, công bằng và hợp pháp trong các quyết định.

3. Cơ hội, thách thức và yêu cầu hoàn thiện pháp luật Việt Nam trong bối cảnh chuyển đổi số

3.1. Tiềm năng phát triển và ứng dụng trí tuệ nhân tạo trong hoạt động trọng tài thương mại tại Việt Nam

Trong bối cảnh chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ trên phạm vi toàn cầu, trí tuệ nhân tạo (AI) được xem là một trong những công nghệ cốt lõi có khả năng làm thay đổi sâu sắc phương thức tổ chức và vận hành của các hoạt động pháp lý, bao gồm cả giải quyết tranh chấp bằng trọng tài thương mại. Thực tiễn quốc tế cho thấy AI hiện không còn chỉ được sử dụng như một công cụ hỗ trợ kỹ thuật đơn lẻ mà đang dần trở thành một phần của hệ thống quản lý và vận hành trong lĩnh vực pháp lý và trọng tài quốc tế, đặc biệt trong các hoạt động như quản lý hồ sơ vụ việc, rà soát chứng cứ, phân tích dữ liệu tranh chấp, hỗ trợ nghiên cứu pháp lý và dự đoán xu hướng giải quyết vụ việc. Theo khảo sát “Arbitration and AI” năm 2025 của White & Case, các lĩnh vực AI được sử dụng nhiều nhất hiện nay là nghiên cứu pháp lý, rà soát tài liệu và phân tích dữ liệu vụ việc và 91% người tham gia khảo sát cho biết họ kỳ vọng sẽ sử dụng AI cho hoạt động nghiên cứu và phân tích dữ liệu trong hoạt động trọng tài trong vòng 5 năm tới. Trong khi đó, tại Việt Nam, mặc dù việc ứng dụng AI trong lĩnh vực pháp lý và trọng tài vẫn đang ở giai đoạn đầu, song chúng ta cũng đã và đang đạt được một số thành tựu nhất định. Việc ứng dụng AI trong lĩnh vực pháp lý đã mang lại nhiều lợi ích đáng kể khi AI giúp nâng cao hiệu quả và năng suất công việc

thông qua các công cụ hỗ trợ tra cứu, phân tích và xử lý thông tin pháp luật, qua đó giảm tải cho cơ quan nhà nước và người hành nghề luật. Bên cạnh đó, các ứng dụng AI còn tạo nền tảng cho sự phát triển của công nghệ pháp lý (LegalTech), thúc đẩy số hóa, tự động hóa dịch vụ pháp lý và hình thành hệ sinh thái pháp lý số trong bối cảnh chuyển đổi số và hội nhập quốc tế.

Đáng chú ý, định hướng phát triển và ứng dụng AI tại Việt Nam hiện nay cũng nhận được sự quan tâm và thúc đẩy mạnh mẽ từ chủ trương phát triển đất nước trong giai đoạn mới. Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng xác định khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số là động lực chính cho mô hình tăng trưởng mới, đồng thời nhấn mạnh yêu cầu tập trung phát triển các công nghệ chiến lược, trong đó có AI. Định hướng này cũng được cụ thể hóa trong Luật Trí tuệ nhân tạo có hiệu lực từ ngày 01/3/2026, khi quy định của Luật xác định rõ Nhà nước có chính sách đưa AI trở thành động lực quan trọng cho tăng trưởng, đổi mới sáng tạo và phát triển bền vững; khuyến khích thử nghiệm công nghệ có kiểm soát; ưu tiên ứng dụng AI trong hoạt động quản lý, điều hành, cung cấp dịch vụ và hỗ trợ ra quyết định nhằm nâng cao hiệu quả, tính minh bạch và chất lượng phục vụ tổ chức, cá nhân. Đồng thời, Luật cũng khuyến khích ứng dụng rộng rãi AI trong các lĩnh vực kinh tế - xã hội, thúc đẩy đổi mới sáng tạo và hội nhập quốc tế trong lĩnh vực AI. Những định hướng này cho thấy Việt Nam đang theo đuổi cách tiếp cận tương đối cởi mở và chủ động đối với việc phát triển và ứng dụng AI, không chỉ trong lĩnh vực kinh doanh mà cả trong hoạt động quản trị và cung cấp dịch vụ chuyên môn.

Trong bối cảnh đó, hoạt động trọng tài thương mại - vốn có tính linh hoạt cao và khả năng thích ứng nhanh với công nghệ - được xem là một trong những lĩnh vực có nhiều tiềm năng để triển khai ứng dụng AI tại Việt Nam. Việc kết hợp AI với trọng tài có thể góp phần nâng cao hiệu quả giải quyết tranh chấp, giúp tinh giản quy trình trọng tài thông qua việc tổ chức và quản lý hồ sơ vụ việc một cách hiệu quả; AI cũng có thể hỗ trợ hội đồng trọng tài bằng cách đề xuất các phương án giải quyết tranh chấp dựa trên các lập luận và chứng cứ do các bên cung cấp thông qua công cụ phân tích dự đoán. Nhờ những ứng dụng của AI, thời gian xử lý tranh chấp có thể được rút ngắn, chi phí tố tụng giảm và khả năng tiếp cận cơ chế giải quyết tranh chấp của doanh nghiệp trong nền kinh tế số được mở rộng. Đồng thời, xu hướng

này cũng phù hợp với định hướng xây dựng nền tư pháp hiện đại, thúc đẩy đổi mới sáng tạo và hoàn thiện thể chế phục vụ phát triển kinh tế số và hội nhập quốc tế của Việt Nam hiện nay.

3.2. Một số thách thức và yêu cầu hoàn thiện pháp luật Việt Nam

Trong bối cảnh toàn cầu hóa sâu rộng và sự phát triển nhanh chóng của công nghệ số, trọng tài thương mại Việt Nam đang đứng trước yêu cầu cấp thiết phải đổi mới và hiện đại hóa để bắt kịp xu thế chung của thế giới. Một trong những hướng đi quan trọng là hoàn thiện hệ thống pháp luật nhằm tạo khung pháp lý rõ ràng, đầy đủ và linh hoạt để ứng dụng khoa học công nghệ vào hoạt động trọng tài, bao gồm cả việc ứng dụng AI trong trọng tài thương mại.

Mặc dù trí tuệ nhân tạo mang lại nhiều lợi ích cho hoạt động trọng tài thương mại, việc ứng dụng AI tại Việt Nam hiện nay vẫn tiềm ẩn không ít rủi ro và thách thức do chưa có các quy định pháp luật cụ thể điều chỉnh vấn đề này. Trước hết, pháp luật Việt Nam hiện chưa xác định rõ giới hạn sử dụng AI trong quá trình giải quyết tranh chấp, đặc biệt đối với các hoạt động có ảnh hưởng trực tiếp đến kết quả vụ việc như phân tích chứng cứ, đánh giá lập luận hay hỗ trợ ra quyết định. Điều này có thể dẫn đến nguy cơ lạm dụng AI hoặc phụ thuộc quá mức vào các kết quả do công nghệ tạo ra, ảnh hưởng đến tính độc lập và vai trò trung tâm của trọng tài viên. Bên cạnh đó, việc sử dụng AI trong xử lý dữ liệu tranh chấp cũng đặt ra nhiều vấn đề liên quan đến bảo mật thông tin, an toàn dữ liệu và bảo vệ bí mật kinh doanh của các bên.

Luật Trọng tài thương mại 2010 đã quy định trọng tài viên có nghĩa vụ “giữ bí mật nội dung vụ tranh chấp mà mình giải quyết”, và việc duy trì tính bảo mật trong suốt quá trình giải quyết tranh chấp vốn luôn được xem là một yêu cầu đặc biệt quan trọng của trọng tài. Tuy nhiên, trong trường hợp trọng tài viên sử dụng các nền tảng AI do bên thứ ba cung cấp, đặc biệt là các dịch vụ điện toán đám mây đặt máy chủ ở nước ngoài, thông tin vụ tranh chấp có thể đối mặt với nguy cơ bị lưu trữ, xử lý hoặc truy cập ngoài phạm vi kiểm soát của trọng tài viên. Điều này làm gia tăng rủi ro tiết lộ bí mật kinh doanh, thông tin tài chính hoặc các dữ liệu nhạy cảm của các bên tranh chấp, từ đó ảnh hưởng đến việc thực hiện nghĩa vụ giữ bí mật nội dung vụ tranh chấp - một trong những nguyên tắc cốt lõi của tố tụng trọng tài thương mại. Bên cạnh đó, việc sử dụng AI trong hoạt động trọng tài thương mại cũng có thể đặt ra những thách thức

đối với nguyên tắc độc lập của trọng tài viên. Mặc dù AI chỉ đóng vai trò hỗ trợ và không có thẩm quyền đưa ra phán quyết, các công cụ AI ngày càng có khả năng phân tích chứng cứ, nghiên cứu pháp lý và đề xuất phương án giải quyết tranh chấp.

Trong trường hợp trọng tài viên phụ thuộc quá mức vào các kết quả do AI tạo ra, quá trình đánh giá chứng cứ và hình thành nhận định pháp lý có thể bị ảnh hưởng bởi các thuật toán của AI mà bản thân trọng tài viên không kiểm soát được. Đặc biệt, tính thiếu minh bạch của một số hệ thống AI và nguy cơ tồn tại các yếu tố sai lệch hoặc “thiên vị” trong dữ liệu đầu vào (thường được gọi là “AI bias” hoặc “algorithmic bias”) có thể tác động đến tính khách quan của quá trình ra quyết định, khiến trọng tài viên vi phạm nghĩa vụ “độc lập trong việc giải quyết tranh chấp” mà Luật Trọng tài thương mại 2010 đã đặt ra. Do đó, việc ứng dụng AI cần được đặt dưới sự kiểm soát chặt chẽ của trọng tài viên nhằm bảo đảm mọi quyết định cuối cùng vẫn được đưa ra trên cơ sở đánh giá độc lập và khách quan của con người. Những vấn đề này cho thấy yêu cầu cần sớm xây dựng khung pháp lý và nguyên tắc đạo đức phù hợp nhằm bảo đảm việc ứng dụng AI trong trọng tài thương mại được thực hiện an toàn, minh bạch và phù hợp với các nguyên tắc tổ tụng trọng tài.

Tháng 3/2026, Bộ Khoa học và Công nghệ đã ban hành “Khung đạo đức trí tuệ nhân tạo quốc gia”, đây có thể coi là một bước tiến quan trọng trong việc định hình các nguyên tắc nền tảng cho quá trình phát triển và ứng dụng AI, đặc biệt thông qua việc nhấn mạnh các yêu cầu về minh bạch, an toàn, trách nhiệm giải trình, bảo vệ dữ liệu cá nhân và kiểm soát rủi ro công nghệ. Tuy nhiên, xét riêng trong lĩnh vực trọng tài thương mại, khung đạo đức hiện nay có phần chưa đủ để giải quyết toàn diện các rủi ro pháp lý phát sinh từ việc ứng dụng AI. Trước hết, đây chủ yếu là một văn bản định hướng mang tính nguyên tắc

và đạo đức, chưa thiết lập các quy định cụ thể về giới hạn sử dụng AI trong tổ tụng trọng tài, tiêu chuẩn kỹ thuật đối với hệ thống AI hay cơ chế xác định trách nhiệm pháp lý khi xảy ra sai sót. Khung đạo đức cũng chưa làm rõ những vấn đề đặc thù của trọng tài thương mại như bảo mật thông tin vụ tranh chấp, tính độc lập của trọng tài viên khi sử dụng công cụ AI, nghĩa vụ công khai việc sử dụng AI trong quá trình giải quyết tranh chấp hoặc giá trị pháp lý của các kết quả phân tích do AI tạo ra.

Bên cạnh đó, hoạt động trọng tài thương mại có tính chất chuyên môn và có thể mang tính quốc tế cao, đòi hỏi cơ chế quản lý AI không chỉ dừng ở các nguyên tắc đạo đức chung mà cần có các quy định pháp lý cụ thể, mang tính thực thi, tương tự như xu hướng xây dựng quy định về quản trị AI trong lĩnh vực tư pháp và pháp lý ở nhiều quốc gia hiện nay. Vì vậy, “Khung đạo đức trí tuệ nhân tạo quốc gia” cũng như Luật Trí tuệ nhân tạo có thể được xem là những nền tảng ban đầu, nhưng để xử lý hiệu quả các rủi ro của AI trong trọng tài thương mại, Việt Nam vẫn cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống pháp luật chuyên ngành, xây dựng hướng dẫn nghiệp vụ và cơ chế giám sát phù hợp đối với việc ứng dụng AI trong hoạt động giải quyết tranh chấp tại trọng tài.

4. Kết luận

Việc ứng dụng AI trong trọng tài thương mại sẽ trở thành xu hướng tất yếu trong bối cảnh chuyển đổi số và phát triển kinh tế số toàn cầu. Tại Việt Nam, cùng với chủ trương thúc đẩy đổi mới sáng tạo và phát triển AI, trọng tài thương mại là lĩnh vực có nhiều tiềm năng để triển khai các ứng dụng công nghệ mới. Tuy nhiên, để bảo đảm việc ứng dụng AI được thực hiện an toàn và phù hợp với các nguyên tắc tổ tụng trọng tài, Việt Nam cần tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý, xây dựng cơ chế quản lý phù hợp và nâng cao năng lực công nghệ cho các chủ thể tham gia hoạt động trọng tài■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

- Bhatia, H. (2025). The integration of artificial intelligence in corporate dispute resolution mechanism: Legal frameworks and ethical considerations. *International Journal of Law Management & Humanities*, 8(4), 294-304.
- Emmert-Streib, F., Yli-Harja, O., & Dehmer, M. (2020). Artificial intelligence: A clarification of misconceptions, myths and desired status. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 3.
- Gunning, D., Stefik, M., Choi, J., Miller, T., Stumpf, S., & Yang, G.-Z. (2019). XAI—Explainable artificial intelligence. *Science Robotics*, 4(37), eaay7120. <https://doi.org/10.1126/scirobotics.aay7120>

- McCarthy, J. (2007). What is artificial intelligence? <https://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai.pdf>
- NASA. (n.d.). What is artificial intelligence? <https://www.nasa.gov/what-is-artificial-intelligence/>
- OECD. (n.d.). Artificial intelligence. <https://www.oecd.org/en/topics/artificial-intelligence.html>
- Relativity. (n.d.). Intelligent voice compliance monitoring in Relativity Trace. <https://www.relativity.com/relativity/assets/pdf/Intelligent-Voice-Compliance-Monitoring-in-Relativity-Trace.pdf>
- Strikingly. (n.d.). Top 5 AI-powered online dispute resolution platforms. <https://www.strikingly.com/blog/posts/top-5-ai-powered-online-dispute-resolution-platforms>
- Trịnh, P. L., Phạm, T. H., & Nguyễn, M. P. (2026). Thực tiễn ứng dụng AI trong hoạt động pháp lý tại Việt Nam hiện nay. Tạp chí Khoa học và Công nghệ Việt Nam. <https://vjst.vn/thuc-tien-ung-dung-ai-trong-hoat-dong-phap-ly-tai-viet-nam-hien-nay-85167.html>
- White & Case. (2025). 2025 international arbitration survey: Arbitration and AI. <https://www.whitecase.com/insight-our-thinking/2025-international-arbitration-survey-arbitration-and-ai>
- Daily Jus. (2024). Jus Mundi launches Jus AI and raises \$22M in series B. <https://dailyjus.com/news/2024/09/jus-mundi-launches-jus-ai-and-raises-22m-in-series-b>

Ngày nhận bài: 22/04/2026

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 07/05/2026

Ngày chấp nhận đăng bài: 27/05/2026

APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN COMMERCIAL ARBITRATION: OPPORTUNITIES, CHALLENGES, AND REQUIREMENTS FOR IMPROVING VIETNAMESE LAW

● **TRAN PHUONG ANH**

Faculty of International Law, Hanoi Law University

Email: phuonganhtran2107@gmail.com

ABSTRACT:

This study examines the application of artificial intelligence (AI) in dispute resolution through commercial arbitration in the context of digital transformation. Based on the analysis of several typical AI applications in arbitration activities, the study evaluates the potential, opportunities, and challenges of AI adoption in commercial arbitration in Vietnam in line with national policies on science and technology development, innovation, and the digital economy. The study also identifies legal challenges arising from the use of AI and proposes orientations for improving the legal framework to ensure that AI applications in commercial arbitration are implemented safely, transparently, and effectively.

Keywords: commercial arbitration, artificial intelligence, AI applications, dispute resolution, digital transformation.